

Nr 179.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till skolöverstyrelsen för budgetåret 1941/42; given Stockholms slott den 21 mars 1941.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Gösta Bagge.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 21 mars 1941.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Härefter anför chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Bagge, följande:

Under punkten 110 i 1941 års åttonde huvudtitel har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som bleve riksdagen förelagd, beräkna för budgetåret 1941/42 dels till Skolöverstyrelsen: Avlöningar ett förslagsanslag av 780,000 kronor, dels ock till Skolöverstyrelsen: Omkostnader ett förslagsanslag av 120,000 kronor.

Jag tillåter mig ånyo anmäla dessa anslagsfrågor.

1. Förslagsanslaget till Skolöverstyrelsen: Avlöningar.

Detta anslag är för innevarande budgetår uppfört med 688,900 kronor. Anslaget disponeras jämlikt personalförteckning och avlöningsstat med därtill hörande bestämmelser, vilka återfinnas i statsliggaren, sid. 475 ff.

Skolöverstyrelsen har i sina anslagsäskanden för nästa budgetår hemställt om ett anslag av 778,100 kronor. Anslagshöjningen — 89,200 kronor — fördelas på följande sätt:

1) uppräknig med hänsyn till den faktiska medelsåtgången av anslagsmedlen till avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat	kronor + 18,000
2) anslagsmedlen till tjänsteman på indragningsstat bortfalla på grund av befattningshavarens pensionering under år 1940	» — 1,300
3) inrättande av en amanuéstjänst i lönegraden Eo 15 i stället för befattningen på indragningsstat	» + 4,794
4) inrättande av en administrativ byråchefsbefattning i lönegraden Eo 30 . .	» + 10,716
5) anställande av en föredragande på folkskolavdelningen i lönegraden Eo 23	» + 7,617
6) anställande av en halvtidsamanuens i lönegraden Eo 15 vid statistiska avdelningen	» + 2,397
7) avlöning till föreståndare för skolöverstyrelsens extraläraryrå	» + 5,664
8) för rörligt tillägg ytterligare	» + 41,300

Summa ökning i runt tal kronor 89,200.

Härjämte har överstyrelsen framhållit, att, därest det av statsfinansiella skäl skulle visa sig oundgängligen nödvändigt att inbespara arvodet till någon eller några av konsulenterna hos överstyrelsen, befattningarna såsom konsulent för nykterhetsundervisning (arvode 2,200 kronor) och för musikundervisning (arvode 3,400 kronor) vore de enda, där en indragning överhuvud kunde tagas i övervägande. I händelse av dylik indragning vore det emellertid enligt överstyrelsens mening nödvändigt, att de ur posten till grundavlöningar till övrig icke-ordinarie personal utgående anslagsmedlen till inspektörer och sakkunniga biträden höjdes med omkring 1,500 kronor. Skolöverstyrelsen ville emellertid föreslå, att dessa båda befattningar bibehölles.

Enligt en av skolöverstyrelsen sedermera verkställd omräkning av förevarande anslag i överensstämmelse med de av 1940 års urtima riksdag beslutade ändrade grunderna för beräkning av avlöningsanslag skulle anslaget för nästa budgetår uppföras med i runt tal 792,300 kronor.

I sin framställning framhåller skolöverstyrelsen inledningsvis, att, ehuru överstyrelsen under det senaste året arbetat under ytterst svåra förhållanden i fråga om tillgång på arbetskraft för sina allttjämt växande arbetsuppgifter, överstyrelsen i nu rådande situation icke ansett sig kunna framställa förslag om någon större personalförstärkning, hur trängande nödvändig en sådan enligt överstyrelsens mening än vore. Överstyrelsen hade företagit en undersökning för att utröna, i vad mån förenkling vid ärendenas handläggning eller decentralisering av vissa grupper av ärenden kunde tänkas ifrågakomma. Någon minskning i personalen hade det dock icke visat sig möjligt att på denna väg åstadkomma, även om någon mindre lättnad för en

och annan befattningshavare möjligen skulle kunna åvägabringas, så att i varje fall den automatiska ökningen i arbetet på vissa punkter därigenom kunde till en tid neutraliseras. Överstyrelsens arbetsuppgifter vore emellertid av den beskaffenheten, att nedskärningar eller överflyttning till andra myndigheter endast i ytterst ringa mån vore möjliga annat än i samband med en akut krissituation, då undervisningsverksamhet överhuvudtaget måhända endast sporadiskt kunde upprätthållas. Utgångsläget för en personalbegränsning vore för skolöverstyrelsens vidkommande alltför ogynnsamt för att en sådan skulle kunna ifrågakomma, då arbetskrafterna sedan lång tid tillbaka varit otillräckliga, varigenom en stor och ständigt växande arbetsbalans uppkommit. Under det sista året hade svårigheterna ytterligare ökats.

Av motiveringen till de begärda anslagsökningarna inhämtas bland annat:

Extra föredragande på folkskolavdelningen. I sina anslagsäskanden för innevarande budgetår hade skolöverstyrelsen framhållit, att genomförandet av vissa riksdagens beslut rörande folkskoleväsendets omorganisation nödvändiggjorde utökning av arbetskrafterna inom överstyrelsens folkskolavdelning. Överstyrelsen hade därvid erinrat, att vad som särskilt behövdes vore pedagogiskt utbildade arbetskrafter med erfarenhet angående ordnandet av undervisningen och organisationen vid folk- och fortsättningsskolor enligt olika skolformer. Överstyrelsen, som icke hade funnit det erforderligt, att det för de ifrågavarande ärendenas handläggning och föredragning inom överstyrelsen uteslutande anlätades befattningshavare med undervisningsråds ställning, hade hemställt om medel för anställande av en extra ordinarie tjänsteman med placering i lönegrad Eo 26.

Den numera anbefallda sammandragningen av folkskoleväsendet hade gjort den ifrågasatta tjänsten ännu mera behövlig för några år framåt. De undersökningar rörande behovet av skolor och läraravdelningar, beräkningar av kostnaderna för alternativa förslag och granskning av föreslagna reglementen och läroplaner m. m., vilket allt måste föregå varje överstyrelsens beslut om fastställelse av skolorganisationen inom ett skoldistrikt, vore så tidsödande, att överstyrelsen icke såge sig i stånd att tillfredsställande handlägga dessa ärenden, om icke erforderlig för uppgiften lämplig arbetskraft ställdes till överstyrelsens förfogande. De betydande förseningar med ärendenas avgörande, som uppstode, vållade också, att planerade indragningar av lärartjänster med åtföljande besparingar icke kunde i rätt tid genomföras. För att i nuvarande läge minska kostnaderna så långt som möjligt ville överstyrelsen emellertid icke under alla förhållanden vidhålla, att den ifrågavarande befattningshavaren placerades i 26 lönegraden. Lägre placering än i 23 lönegraden vore dock under inga omständigheter möjligt, om person med erforderliga kvalifikationer för arbetsuppgifterna i fråga skulle kunna påräknas.

Extra lärarbyrån. Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 28 juni 1940 hade skolöverstyrelsen erhållit i uppdrag att ombesörja förmedling av lärar-aspiranter till anställning vid under överstyrelsens inseende stående läroanstalter tillhörande den högre undervisningen. För detta ändamål hade överstyrelsen erhållit ett anslag av 5,600 kronor till förstärkning av anslagsposten till grundavlönningar till övrig icke-ordinarie personal. Uppdraget hade föranletts av läroverkslärarnas riksförbunds beslut att från och

med den 1 juli 1940 nedlägga extraläraryrån, då det anslag, som varit beviljat för ändamålet, visat sig otillräckligt. Samtidigt hade flick- och samskoleföreningen funnit sig böra avveckla sin förmedlingsverksamhet. Den nyupprättade skolöverstyrelsens extraläraryrå hade sålunda övertagit all förmedling av läraraspiranter till statliga läroverk och seminarier samt högre kommunala och enskilda läroanstalter, och till föreståndare för den nya verksamheten hade skolöverstyrelsen utsett förutvarande föreståndarinnan för flick- och samskoleföreningens byrå, ämneslärarinnan Rut Afzelius, vilken förordnats som extra ordinarie tjänsteman i 18 lönegraden. Dessutom hade ett extra biträde med heltidstjänstgöring måst anställas å överstyrelsens extraläraryrå, men ehuru överstyrelsen ännu saknade tillräcklig erfarenhet av förmedlingsarbetets omfattning under budgetåret i dess helhet och den tid det kunde taga i anspråk, beräknade överstyrelsen likväl, att arbetet skulle kunna utföras av en person, om det tänktes jämnt fördelat över årets månader. Överstyrelsen beräknade därför på denna punkt endast den ökning, som betingades av den nye extra ordinarie befattningshavaren i lönegrad Eo 18. Denna ökning uppginge efter frånräknande av pensionsavdrag till 5,664 kronor. Samtidigt hade emellertid de tidigare utgående anslagen till extraläraryrån och till flick- och samskoleföreningens byrå å $(3,000 + 1,500 =)$ 4,500 kronor avvecklats, varigenom den totala kostnadsökningen för det allmänna i samband med frågans rationella lösning blivit tämligen obetydlig.

Statskontoret har yttrat sig i ärendet och därvid anført bland annat:

Då det enligt statskontorets mening måste anses oundgängligen nödvändigt, att varje möjlighet till begränsning av statsutgifterna iakttoges, förordade ämbetsverket indragning av arvoden till konsumenten för nykterhetsundervisning och konsumenten för musikundervisning, i samband varmed de till beredande av ersättning åt inspektörer och sakkunniga biträden hos överstyrelsen anvisade medlen torde böra höjas med 1,500 kronor.

Vidkommande överstyrelsens begäran om medel till avlönande av en extra ordinarie byråchef i 30 lönegraden, en extra ordinarie extra föredragande i 23 lönegraden, en extra ordinarie amanuens i 15 lönegraden, en dylik befattningshavare å halvtid för statistiska avdelningen samt en extra ordinarie tjänsteman i 18 lönegraden för omhänderhavande av lärarförmedlingen erinrade statskontoret, att framställning om medel till avlönande av samtliga omförmälda befattningshavare med undantag för den extra ordinarie tjänstemannen i 18 lönegraden gjorts redan i överstyrelsens anslagsäskanden för löpande budgetår. I utlåtande häröver hade statskontoret beträffande byråchefs- och extra föredragandetjänsterna anført, att ämbetsverket i dåvarande tidsläge icke kunde tillstyrka medel för ändamålet. Statskontoret hade emellertid förordat en förstärkning av delposten till grundavlöningar m. m. till övrig icke-ordinarie personal med 32,800 kronor, i vilket belopp inginge medel, bland annat, till de nu begärda amanuensbefattningarna i 15 lönegraden. Föredragande departementschefen hade i förevarande hänseende uttalat, bland annat, att han i dåvarande situation icke ansåge sig kunna biträda överstyrelsens förslag om inrättande av, bland annat, extra ordinarie byråchefstjänster. Beträffande överstyrelsens framställning i övrigt hade departementschefen begränsat sig till att föreslå en ökning av grundavlöningsposten med 20,000 kronor. Förslaget hade icke föranlett någon erinran från Kungl. Maj:ts och riksdagens sida.

Såsom överstyrelsen i ärendet framhållit torde det statsekonomiska läget numera snarast ha ytterligare skärpts. Vid sådant förhållande och då överstyrelsen — med förut nämnt undantag — allenast upprepat vissa av sina föregående år gjorda framställningar, ansåge sig statskontoret svårigen kunna biträda överstyrelsens förslag i dessa delar.

Grundavlöningsposten i fråga torde emellertid böra ökas med 5,600 kronor till avlönande av omförmälda tjänsteman i lönegraden Eo 18 för omhänderhavande av lärarförmedling. En ytterligare höjning med 1,500 kronor torde bli erforderlig vid bifall till förslaget om indragning av vissa konsulentarvoden.

I detta sammanhang ville statskontoret fästa uppmärksamheten vid att ett av skolöverstyrelsen till arbetshjälp åt det byggnads-sakkunniga biträdet beräknat belopp, 2,500 kronor, torde till följd av den väsentligt minskade byggnadsverksamheten kunna helt disponeras för andra ändamål. Vidkommande ett till 1,500 kronor maximerat belopp för bestridande av vederbörliga kostnader för ett extra ordinarie kontorsbiträde vid samtidig ledighet för en kansliskrivare och ett kontorsbiträde på statistiska avdelningen ävensom för en extra befattningshavare i 15 lönegraden med halvtidstjänstgöring vid förfall för den ene av de båda aktuarierna på avdelningen finge statskontoret uttala, att sedan den ene av aktuarierna numera avgått med pension, beloppet torde kunna begränsas till 500 kronor. Ämbetsverket ville emellertid icke motsätta sig, att det härigenom frigjorda beloppet, 1,000 kronor, finge av skolöverstyrelsen disponeras för andra ändamål.

I detta sammanhang vill jag erinra, att skolöverstyrelsen i sina anslags-
äskanden för budgetåret 1940/41 framlade förslag rörande provisorisk förstärkning av personalen på yrkesskolavdelningen i avbidan på genomförandet av föreliggande förslag rörande omorganisation av skolöverstyrelsen. Överstyrelsen anförde i huvudsak följande:

I sitt utlåtande över det den 13 juni 1938 av särskilda sakkunniga avgivna betänkandet och förslaget angående skolöverstyrelsens organisation (statens offentliga utredningar 1938: 14) hade överstyrelsen föreslagit inrättandet av bland annat en förste byråingenjör- och en extra ordinarie byråingenjörstjänst å överstyrelsens yrkesskolavdelning. Överstyrelsen ansåge, att behov av den föreslagna förstärkningen av avdelningens arbetskrafter föreläge redan nu med hänsyn enbart till avdelningens nuvarande arbetsuppgifter.

I sitt den 30 december 1938 avgivna betänkande med utredning och förslag angående överstyrelse för yrkesutbildning (statens offentliga utredningar 1938: 54) hade verkstadsskolutredningen uttalat (sid. 120), att utredningen helt ville ansluta sig till de synpunkter, som skolöverstyrelsen i sitt ovannämnda utlåtande framhållit i fråga om behovet av fackligt utbildad personal i lägre ställning än byråchefsggrad. Utredningen hade vidare i annat sammanhang (sid. 135) erinrat, hurusom utredningen i olika sammanhang framhållit, att yrkesskolavdelningens nuvarande personalorganisation vore alldeles otillräcklig för ett behörigt fullgörande av de å avdelningen vilande arbetsuppgifterna.

I avvaktan på avgörandet av frågan om överstyrelsens organisation hade överstyrelsen helst velat undvika att upptaga äskande om inrättande av

byråingenjörsbefattningar för tekniskt utbildade befattningshavare. I anseende till det, såsom av det anförda framginge, synnerligen trängande behovet av just sådan förstärkning å yrkesskolavdelningen hade överstyrelsen dock icke kunnat taga på sitt ansvar att underlåta att söka bereda avdelningen den oundgängliga förstärkningen så snart ske kunde. Dock ville överstyrelsen begränsa sig till att hemställa om inrättande av en *förste byråingenjörstjänst* i lönegraden Eo 24. På så sätt komme en blivande omorganisation av yrkesskolavdelningen icke att föregripas.

Vidare erfordrades på denna avdelning ytterligare en *amanuens* i lönegraden Eo 18 och ett *kanslibiträde* i lönegraden Eo 7.

Statskontoret ansåg sig på grund av tidsläget icke kunna tillstyrka ovanberörda framställning. Framställningen föranledde ej heller något förslag till riksdagen (jfr 1940 års åttonde huvudtitel, sid. 156).

Med hänsyn till rådande förhållanden har överstyrelsen funnit sig förhindrad att nu upprepa sin förenämnda framställning.

Departement-
schefen.

Det för närvarande inom folkskoleväsendet pågående rationaliseringsarbetet medför en icke oväsentlig ökning av skolöverstyrelsens arbetsbörda. Vid bifall till det i särskild proposition denna dag framlagda förslaget om ytterligare rationaliseringsåtgärder komma dessa arbetsuppgifter att öka i omfattning. Såsom folkskolans besparingssakkunniga i sitt den 13 december 1940 avgivna betänkande angående folkskoleväsendets rationalisering (statens offentliga utredningar 1940:36) framhållit, måste det ankomma på överstyrelsen att leda rationaliseringsarbetet, att på lämpligt sätt reglera tjänsteindragningarna och handlägga härmed sammanhängande ärenden, att i ett stort antal fall behandla reglementsfrågor samt att till Kungl. Maj:t avgiva förslag angående lärares förflyttning m. m.

Ett planmässigt genomförande av det i nämnda proposition förordade besparingsprogrammet torde i hög grad underlättas, om beredningen av ärenden av denna art i den mån så är möjligt centraliseras till en för denna uppgift särskilt avdelad befattningshavare. Då enligt vad jag inhämtat det icke är möjligt att för ändamålet avstå någon av skolöverstyrelsens nuvarande tjänstemän, anser jag mig böra tillstyrka överstyrelsens förslag om anställande av en extra föredragande på folkskolavdelningen. Denna befattning bör bibehållas endast så länge rationaliseringsarbetet pågår. Innehavaren synes på grund därav icke böra erhålla extra ordinarie anställning utan avlönas medelst arvode, vilket dock bör bestämmas så, att det blir möjligt att för ändamålet erhålla en person med goda förutsättningar att utföra det maktpåliggande arbetet. Jag anser mig böra föreslå, att arvodet bestämmas till 9,500 kronor.

Anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, bör på grund härav höjas med nämnda belopp av 9,500 kronor. Med hänsyn till vad i den till riksdagen avlåtna propositionen nr 140 angående statsbidrag till undervisningslokaler för folkskoleväsendet

m. m. anförts i fråga om ökat arvode till byggnadssakkunnigt biträde hos skolöverstyrelsen torde förevarande anslagspost böra höjas med ytterligare 1,600 kronor. Ifrågavarande anslagspost bör således höjas med sammanlagt (9,500 + 1,600 =) 11,100 kronor. För närvarande utgår dyrtidstillägg på de ur denna post till en konsulent och särskild föredragande i ärenden angående husligt arbete utgående arvodesförmånerna. Dessa förmåner ha för befattningens nuvarande innehavare satts i relation till lönen för lärarinna i hushållsgöromål vid statens skolköksseminarium (jfr 1940 års åttonde huvudtitel, sid. 155). Med hänsyn härtill förordar jag, att dyrtidstillägg fortfarande må utgå med rätt för den nuvarande innehavaren att åtnjuta jämväl kristillägg. Då en indragning av arvoden till konsumenten för musikundervisning och till konsumenten för nykterhetsundervisning och nykterhetsupplysning skulle medföra olägenheter utan att dock innebära någon mer avsevärd besparing för statsverket, har jag icke ansett mig böra biträda statskontorets i ämnet framställda förslag.

Vad angår anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, tillstyrker jag på av skolöverstyrelsen anförda skäl i likhet med statskontoret förslaget om höjning av denna post med i runt tal 5,700 kronor för avlöande av föreståndaren för överstyrelsens extraläraryrå. Ett genomförande av det i propositionen 1941: 71 framlagda förslaget rörande statsbidrag till centrala verkstadsskolor m. m. torde medföra en avsevärd utökning av de arbetsuppgifter, som ankomma på skolöverstyrelsens redan förut arbetstyngda yrkesskolavdelning. Såsom jag i nämnda proposition angivit, synes på grund härav — i avbidan på ett definitivt ordnande av yrkesutbildningens centrala ledning — en förstärkning av arbetskrafterna på denna avdelning vara ofrånkomlig. Skolöverstyrelsens i anslagsäskandena för innevarande budgetår i ämnet framställda förslag synes innebära en för tillfället godtagbar lösning av denna fråga. Dock vill jag föreslå den begränsningen, att medel tills vidare icke beräknas för anställande av ytterligare en amanuens. Förevarande anslagspost torde följaktligen böra höjas med belopp, motsvarande lönen för en förste byråingenjör i lönegraden Eo 24 och ett kanslibiträde i lönegraden Eo 7, d. v. s. med i runt tal 11,300 kronor. Jag förutsätter, att dessa befattningar tillsätts först när så prövas erforderligt med hänsyn till de göromål, som vid bifall till nämnda proposition ankomma på skolöverstyrelsen. Vidare torde det i särskild proposition denna dag framlagda förslaget angående värn-tjänstutbildning för skolungdom nödvändiggöra anställande inom överstyrelsen av särskild arbetskraft för handhavande av de nya arbetsuppgifter, som genom ifrågavarande utbildningsverksamhet uppkomma. På grund härav torde på sätt i propositionen föreslagits de ur förevarande anslagspost utgående anslagsmedlen till inspektörer och sakkunniga biträden böra ökas med 8,000 kronor. Slutligen föranleder vad i den förutnämnda propositionen nr 140 yttrats rörande anvisande av ökade anslagsmedel till

arbetshjälp åt skolöverstyrelsens byggnadssakkunniga biträde en höjning av anslagsposten med 3,500 kronor. Då jag i övrigt vad angår beräkningen av denna anslagspost ansluter mig till statskontorets uppfattning, skulle posten sålunda böra höjas med $(5,700 + 11,300 + 8,000 + 3,500 =)$ 28,500 kronor.

I övrigt ifrågasätter jag icke andra ändringar i avlöningsstaten än sådana, som betingas av de nya grunderna för avlöningsstaternas uppställning samt det rörliga tilläggets höjning till 15 procent. Med ledning av de av överstyrelsen i detta hänseende lämnade uppgifterna och med beaktande av vad av mig i det föregående anförts beräknar jag anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän till i runt tal 380,000 kronor mot 407,000 kronor för innevarande budgetår. Anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, torde böra höjas med förutnämnda belopp av 11,100 kronor till 43,300 kronor; då posten icke skall i fortsättningen uppdelas på två delposter (en maximerad post till grundbelopp respektive en förslagsvis betecknad post till vikariatsersättningar m. m.), torde posten böra betecknas förslagsvis. Anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal beräknar jag på grundval av de av skolöverstyrelsen lämnade uppgifterna och med inberäkning av förutnämnda höjning med 28,500 kronor till i runt tal 288,500 kronor mot 193,500 kronor för innevarande budgetår. Anslagsposten till rörligt tillägg slutligen torde böra höjas med 40,200 kronor till 95,100 kronor. Då den nu på indragningsstat uppförde kanslisten under innevarande budgetår avgår med pension, bör den nuvarande anslagsposten om 1,300 kronor till avlöning åt denne befattningshavare bortfalla och befattningen strykas ur personalförteckningen.

Förevarande anslag bör sålunda uppföras med $(380,000 + 43,300 + 288,500 + 95,100 =)$ 806,900 kronor, vilket innebär en höjning med 118,000 kronor i förhållande till det för innevarande budgetår utgående anslaget och med 26,900 kronor i jämförelse med det i årets huvudtitel beräknade beloppet.

2. Förslagsanslaget till Skolöverstyrelsen: Omkostnader.

Detta anslag, som för budgetåret 1939/40 var uppfört med 125,700 kronor, sänktes för innevarande budgetår bland annat av statsfinansiella skäl till 114,300 kronor. Anslaget disponeras enligt omkostnadsstat, införd på sid. 477 i statsliggaren.

Skolöverstyrelsen har hemställt, att anslaget måtte för nästa budgetår höjas med 3,700 kronor.

Till r e s e r s ä t t n i n g a r äskar överstyrelsen oförändrat belopp eller 28,000 kronor.

Överstyrelsen hade vid upprepade tillfällen haft anledning betona, att inspektionsverksamheten utgjorde en av överstyrelsens mest centrala uppgifter. Överstyrelsen torde i detta avseende intaga en särskild ställning bland de svenska ämbetsverken, i det att pedagogiskt vägledande och rådgivande samt kontrollerande verksamhet hade ansetts vara av speciell betydelse inom undervisningsväsendets område, där resultatet bleve så väsentligt beroende av de personliga krafternas förmåga, arbetssätt och arbetsinriktning. Överstyrelsen måste därför livligt beklaga, att de administrativa uppgifternas växande omfattning i förening med den uteblivna ökningen av ämbetsverkets arbetskrafter automatiskt medfört en allt kraftigare beskärning av möjligheterna för överstyrelsens ledamöter att ägna tid åt inspektionsuppgiften.

Ehuru överstyrelsen skulle önska en betydande förstärkning av anslaget, funne sig överstyrelsen, med hänsyn till nödvändigheten av besparingsåtgärder, nödsakad avstå från att framställa yrkande härom. Därest det skulle bli fråga om en tillfällig inskränkning i ämbetsverkens tillsynsutövande uppgifter, borde en sådan icke ske i fråga om skolöverstyrelsen med hänsyn till dess särskilda ställning i detta avseende. Överstyrelsen ville sålunda kraftigt understryka nödvändigheten av att en ytterligare beskärning av förevarande anslag icke vidtoges för det kommande budgetåret.

För bränsle, lyse och vatten borde med hänsyn till rådande prisstegring beräknas en höjning med 1,700 kronor.

Till övriga expenser torde på grund av de stegrade priserna och tillkomsten av vissa nya utgiftsposter i samband med överstyrelsens övertagande av extraläraryrån erfordras ytterligare 2,000 kronor.

Statskontoret har icke funnit anledning till annan erinran mot överstyrelsens förslag än att ämbetsverket icke ansett sig kunna tillstyrka den av överstyrelsen begärda höjningen av anslagsmedlen till övriga expenser med 2,000 kronor.

Sedermera har skolöverstyrelsen gjort framställning om tillfälligt anställande under läsåret 1941/42 av en hjälpskolekonsulent och i samband därmed hemställt, att anslagsmedlen till reseersättningar måtte höjas till 30,000 kronor.

1932 års seminariesakkunniga hade i sitt den 28 april 1936 överlämnade betänkande med utredning och förslag angående åtgärder för särskild undervisning och utbildning av psykiskt efterblivna i barn- och ungdomsåren (statens offentliga utredningar 1936: 31) föreslagit bland annat, att på skolöverstyrelsens stat måtte anställas en hjälpskolekonsulent med huvuduppgift att främja hjälpskoleverksamheten vid rikets folkskolor och att handhava ledningen av den för denna undervisning avsedda lärarutbildningen.

I utlåtande häröver hade överstyrelsen anfört, att överstyrelsen icke hade något att i princip invända mot förslaget, då ju överstyrelsen givetvis skulle ha mycket gagn av att till en på det ifrågavarande området särskilt meriterad person kunna för behandling på olika sätt överlämna frågor rörande uttagning, undervisning och vidare utbildning av psykiskt efterblivna.

Den uppfattning, åt vilken överstyrelsen sålunda givit uttryck, hyste

överstyrelsen alltjämt. Överstyrelsen skulle dock ej under nuvarande förhållanden och då hela frågan om hjälpskolundervisningen torde komma under omprövning i samband med den förestående stora skolutredningen velat aktualisera tanken på anställande av en hjälpskolekonsulent, om icke vissa omständigheter i sammanhang med den pågående indragningen av lärartjänster vid folkskolorna och därav följande planering i fråga om inskränkning av elevintagningen vid folkskoleseminarierna därtill givit anledning.

Vid Göteborgs folkskoleseminarium komme, såvitt överstyrelsen trodde sig kunna bedöma, under läsåret 1941/42 icke att intagas någon första klass. Härigenom komme vederbörande seminarielärares tjänstgöring att reduceras, vilket i sin mån måste medföra vissa särskilda åtgärder i besparingssyfte. En av seminariets lärare, lektorn i psykologi och pedagogik samt historia, medicine och filosofie licentiaten Gideon Nordal, torde efter ovan nämnda klassindragning komma att få sin tjänstgöring minskad med minst hälften av det föreskrivna antalet veckotimmar. Nordal vore känd som en av dem, vilka med det största intresse ägnat sig åt undersökning och vård av psykiskt efterblivna. Därest hans lektorstjänstgöring bleve inskränkt till 10 å 12 undervisningstimmar i veckan, skulle den tid, han därutöver vore skyldig tjänstgöra, kunna utnyttjas för sådana uppgifter, som borde tillkomma en hjälpskolekonsulent. På detta sätt bereddes tillfälle att utan särskilda avlöningskostnader för staten under någon tid närmare pröva behovet och gagnet av en fullt sakkunnig ledare och rådgivare beträffande framför allt uttagningen av lärjungar till hjälpklass men därjämte annan hithörande övervakning. Verksamheten skulle utövas vid besök vid redan befintliga hjälpskolor och i skoldistrikt, där inrättandet av dylika skolor planerades, samt äga rum under den del av veckan, som vore frigjord från undervisningen å seminariet. De med verksamheten förenade resekostnaderna torde böra bestridas ur överstyrelsens anslag till reseersättningar, vilket med anledning därav skulle behöva höjas med för ändamålet erforderligt belopp. Överstyrelsen hade övertygat sig om att Nordal själv med stor beredvillighet komme att åtaga sig en utfyllnadstjänstgöring av ovan nämnt slag.

Statskontoret, som yttrat sig över sistnämnda framställning, har anfört att Nordal — i den mån hans tjänstgöringsskyldighet icke kunde utnyttjas vid folkskoleseminariet i Göteborg — i första hand borde anlitas för bestridande av undervisning vid något av de allmänna läroverken å orten, varför ämbetsverket icke kunde tillstyrka framställningen, så mycket mindre som ett bifall till densamma skulle medföra icke obetydliga kostnader för reseersättningar.

Departementschefen.

Såsom vid tidigare i ämnet verkställda utredningar påvisats, är det ur skilda synpunkter angeläget, att hjälpklassundervisningen inom folkskoleväsendet främjas. Ett lämpligt tillfälle härtill erbjuder sig vid inskränkningarna i folkskoleseminariernas verksamhet, varigenom det blir möjligt för lektorn vid folkskoleseminariet i Göteborg Nordal, vilken är speciellt inriktad på dessa uppgifter, att tjänstgöra som hjälpskolekonsulent i den mån

han icke tages i anspråk i lektorsbefattningen. Jag erinrar, att jag i annat sammanhang föreslår, att elever nästa läsår icke skola intagas vid detta seminarium. Då det synes vara uppenbart, att Nordal kan vara till större nytta på detta sätt än genom att i enlighet med statskontorets förslag bestrida undervisning vid annan läroanstalt i Göteborg, anser jag mig böra biträda skolöverstyrelsens i ämnet framställda förslag och förordar jämväl, att anslagsmedlen till reseersättningar av denna anledning höjas med 2,000 kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela beslut rörande Nordals åligganden såsom hjälpskolekonsulent och i övrigt erforderliga bestämmelser. Bland dessa åligganden torde böra ingå även skyldighet för Nordal att utan särskild ersättning vid provårsläroverken försöksvis giva undervisningskurser för lärarkandidater i uppfostringspsykologi.

Jag vill framhålla, att jag med hänsyn till vad lagtima riksdagen år 1940 i ämnet yttrade (jfr skrivelsen nr 8, sid. 27 f) icke ansett mig böra av statsfinansiella skäl ifrågasätta någon reduktion av anslagsmedlen till reseersättningar.

Anslagsposten till bränsle, lyse och vatten torde i enlighet med skolöverstyrelsens förslag böra höjas med 1,700 kronor. Vad angår anslagsposten till övriga expenser, biträder jag statskontorets uppfattning. Jämlikt de ändrade grunderna för avlönings- och omkostnadsstaternas uppställning bör under omkostnadsstaten för skolöverstyrelsen upptagas en särskild post till sjukvård m. m., vilken enligt infordrade uppgifter torde böra beräknas till omkring 7,500 kronor. Anslaget bör således för nästa budgetår höjas med $(2,000 + 1,700 + 7,500 =)$ 11,200 kronor till 125,500 kronor. I rikstatsförslaget för innevarande budgetår har för ändamålet, som nämnts, beräknats ett belopp av 120,000 kronor.

3. Hemställan.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels ur personalförteckningen för skolöverstyrelsen utsluta den under rubriken Tjänsteman å indragningsstat uppförde kanslisten i lönegraden A 18;

dels å samma personalförteckning uppföra en förste byråingenjör i lönegraden Eo 24;

dels godkänna följande avlöningsstat för skolöverstyrelsen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1941/42:

Kungl. Maj:ts proposition Nr 179.

A v l ö n i n g s s t a t .

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	380,000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, be- stämnda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i> ..	»	43,300
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie per- sonal	»	288,500
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	95,100
		Summa kronor 806,900;

dels till Skolöverstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1941/42 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 806,900;

dels ock till Skolöverstyrelsen: Omkostnader för budgetåret 1941/42 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 125,500.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Torsten Arén.